Voor correcte determinatie is het vaak nodig de bloem van een plant nauwkeurig te bestuderen. In deze les leer je over de bloeiwijze van bloemplanten/bedektzadigen en de in de leerstof gebruikte botanische termen.

BOTANISCHE KENMERKEN BLOEMPLANTEN – DE BLOEMEN

DE BLOEMEN VAN BLOEMPLANTEN

Bloemplanten planten zich voort door middel van bloemen met vrouwelijke en mannelijke bloeiwijzen.

Bloem

De bloem van een plant is het voortplantingsorgaan van de plant. Een bloem bestaat uit verschillende onderdelen:

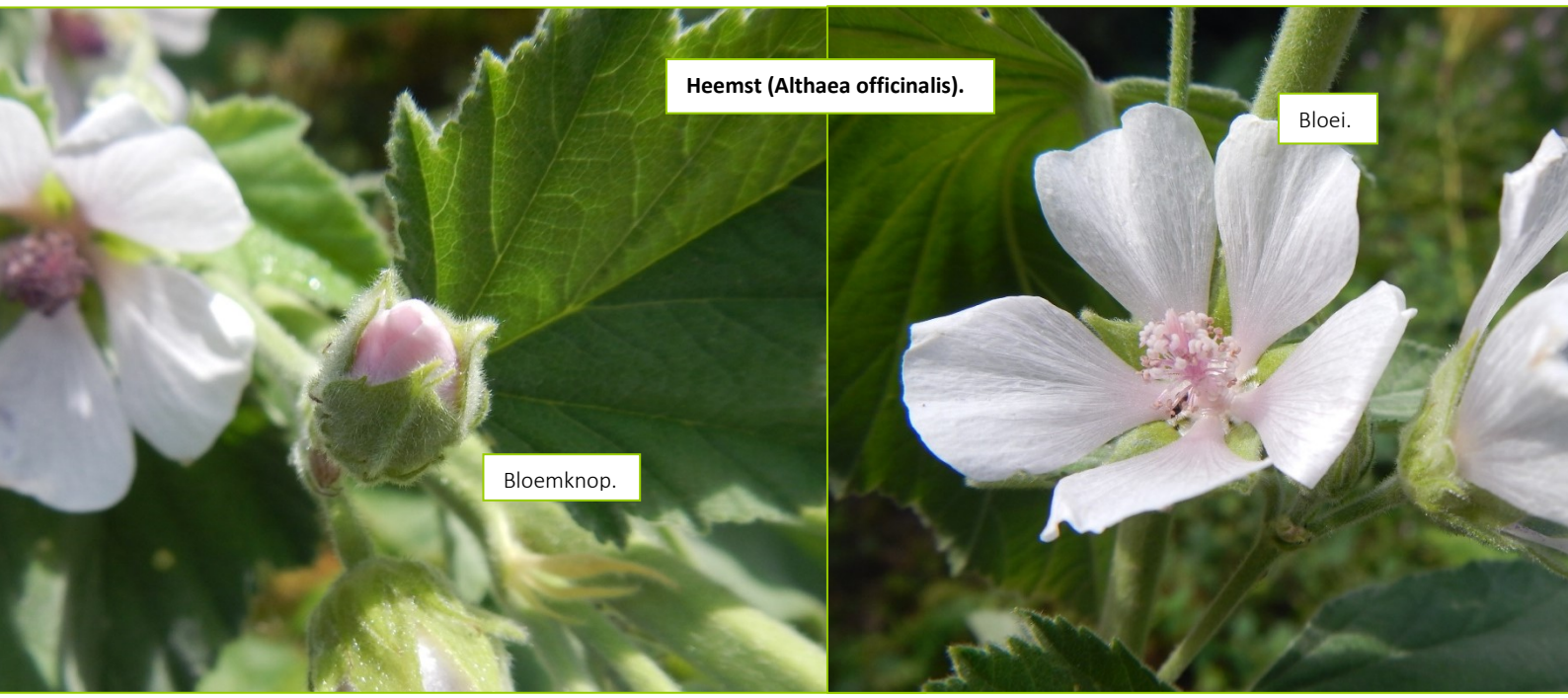
- Kroonblaadjes
- Kelkblaadjes
- Vrouwelijke geslachtsorganen oftewel de vrouwelijke bloeiwijze: stamper
- Mannelijke geslachtsorganen oftewel de mannelijke bloeiwijze: meeldraden

Bloemknop

De bloemknop is de nog gesloten bloem, dus de bloem vóórdat ze ontluikt.

Bloei

De bloei is wanneer de bloemknop is geopend.

Bloemhoofdje

Sommige planten hebben ongesteelde tot nauwelijks gesteelde bloemen die in een groep heel dicht bij elkaar op een hoofdsteel zitten. Een dergelijke bloeiwijze wordt een bloemhoofdje genoemd.

De bekendste planten met een bloemhoofdje zijn de planten uit de composietenfamilie [MODULE 6]. Hieronder een voorbeeld van een composiet: oranje havikskruid (Pilosella aurantiaca - syn. Hieracium aurantiacum). Je ziet op de foto geen bloem met talloze geeloranje kroonblaadjes. Je ziet een bloemhoofdje met talloze geeloranje individuele bloempjes.

Een bloemhoofdje is echter geen exclusieve term voor de composieten. Bijvoorbeeld ook de bloeiwijze van de zwartblauwe rapunzel (Phyteuma nigrum) uit de klokjesfamilie wordt een bloemhoofdje genoemd.

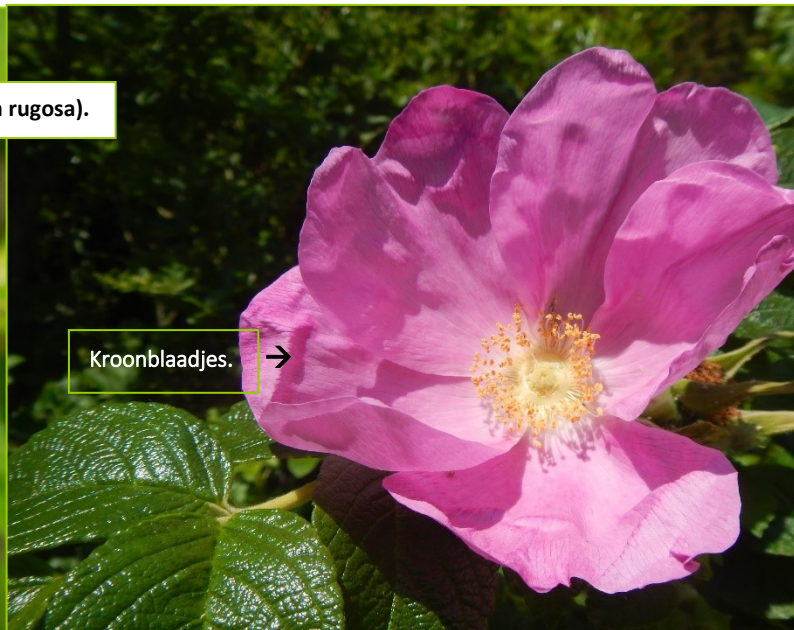
Kroonblaadjes

De kroonblaadjes zijn de binnenste krans bloemblaadjes van de bloem. De kroonblaadjes zijn meestal opvallend gekleurd. In de volksmond worden deze blaadjes de bloemblaadjes genoemd, wat niet correct is. De bloemblaadjes omvatten het geheel aan kroonblaadjes én kelkblaadjes!

Kelkblaadjes

De kelkblaadjes zijn de buitenste krans bloemblaadjes. Deze zijn bij de meeste planten groen.

Omwindsel

Bij een plant uit de composietenfamilie en uit de schermbloemenfamilie wordt niet de botanische term kelkblaadjes gebruikt, maar de term omwindsel: een krans van schutbladeren rond het bloemhoofdje van een composiet of aan de basis van het bloemscherm van een schermbloemige.

Meeldraden

De meeldraden zijn het mannelijke geslachtsorgaan van de bloem. De meeldraad bestaat uit:

- Een helmdraad (het steelvormige deel dat de helmknop draagt)
- Een helmknop (het deel dat het stuifmeel produceert).

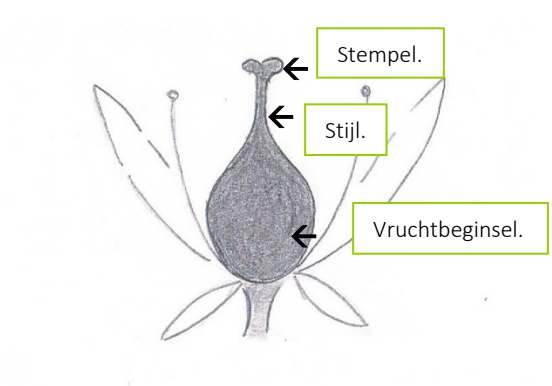
Stamper

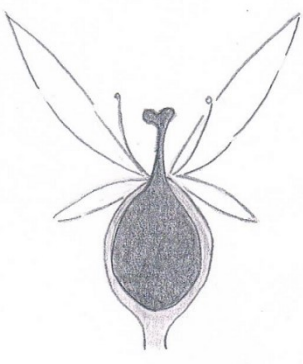
De stamper is het vrouwelijke geslachtsorgaan van de bloem. De stamper bestaat uit:

- Een vruchtbeginsel of ovarium (het deel dat na de bevruchting uitgroeit tot een vrucht).
- Een stijl
- Een stempel.

Aan de buitenkant van de bloem zijn vaak alleen de stijl en stempel zichtbaar. Het vruchtbeginsel kan namelijk bovenstandig, halfonderstandig (tussenstandig) en onderstandig zijn.

- Bovenstandig: de meeldraden en de kelkblaadjes en de kroonblaadjes zijn aan de onderkant van het vruchtbeginsel ingeplant (tekening links).
- Onderstandig: de meeldraden en de kelkblaadjes en de kroonblaadjes zijn aan de bovenkant van het vruchtbeginsel ingeplant (tekening rechts).

Sommigen veldgidsen, zoals de Nederlandse Heukels'FLORA gebruiken de wijze waarop de bloemblaadjes zijn ingeplant als determinatiesleutel. Voor de Wildpluk Jaartraining hoef je de termen 'bovenstandig, onderstandig en tussenstandig' niet te onthouden.

De stamper en meeldraden kunnen zeer diverse vormen aannemen. Als voorbeeld de geslachtsorganen van de koningskaars en van grote muur:

Meeldraden grote muur	: De witte 'sprieten' met oranje knopjes.
Stamper grote muur	: Het bolvormige groene deel in het hart van de bloem met 3 gekrulde 'sprieten'.
Meeldraden koningskaars	: De geeloranje, wit wollig behaarde 'sprieten' met oranje knopjes.
Stamper koningskaars	: Het groene, dik staafvormige deel met groene knop in het hart van de bloem.

Grote muur (Stellaria holostea).

Koningskaars (Verbascum thapsus).

Tweeslachtige bloem

De bloem bevat zowel mannelijke geslachtsorganen (meeldraden) als vrouwelijke geslachtsorganen (stamper).

Eénslachtige bloem

De bloem is of mannelijk of vrouwelijk.

Een bloem heeft niet altijd mannelijke én vrouwelijke geslachtsorganen (tweeslachtig). Sommige planten hebben mannelijke en vrouwelijke bloemen. Deze bloemen worden éénslachtige bloemen genoemd.

Voorbeeld: de bloemen van de berkenboom zijn éénslachtig, de berk heeft mannelijke en vrouwelijke bloemen.

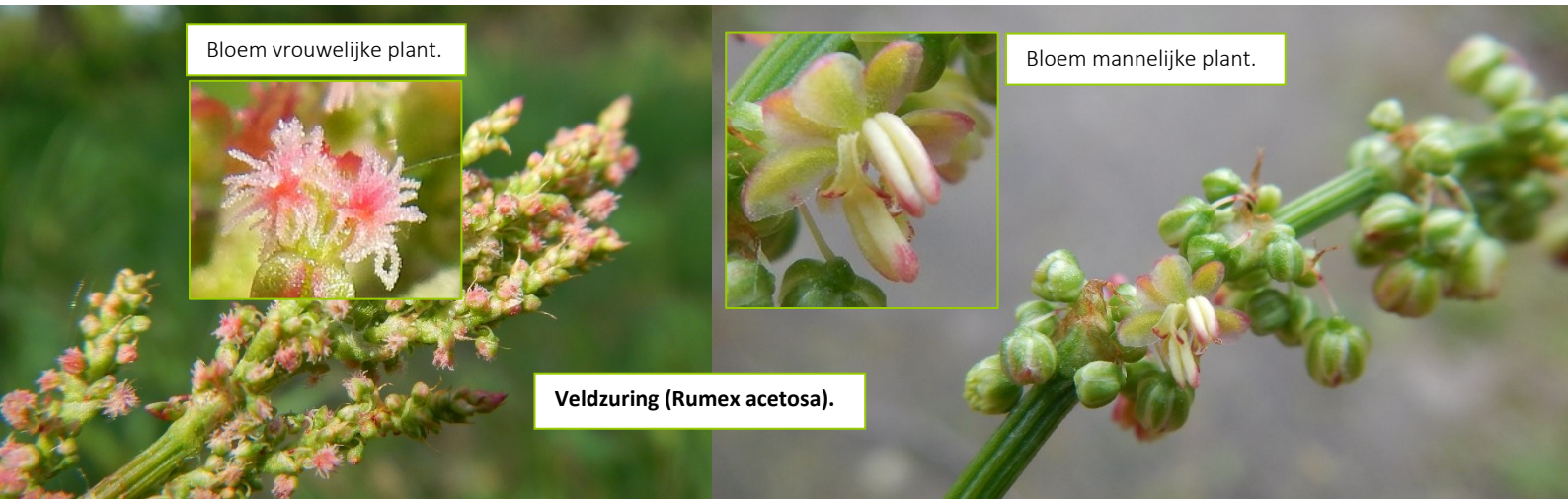
Eénhuizige plant

Als de mannelijke bloemen en vrouwelijke bloemen aan dezelfde plant groeien wordt deze plant een éénhuizige plant genoemd; de mannelijke en vrouwelijke bloemen wonen samen in hetzelfde ‘huis’.

In het voorbeeld van de berk groeien de mannelijke en vrouwelijke bloemen beiden aan dezelfde plant. De berkenboom is dus een éénhuizige plant.

Tweehuizige plant

Als de mannelijke en vrouwelijke bloemen aan verschillende planten groeien, worden deze planten tweehuizig genoemd; de mannelijke en vrouwelijke bloemen wonen elk in een eigen ‘huis’. Er zijn dan vrouwelijke en mannelijke planten. De mannelijke en vrouwelijke bloemen zijn altijd anders van vorm, kijk maar eens naar het voorbeeld van veldzuring.

Veldzuring (Rumex acetosa).

© wildpluk scholing - Marion de Kort
www.eetbarewildeplanten.com